

GunyecZ Zoltán

bíró
Kúria

A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGÁNAK ALKOTMÁNYOS TARTALMA
A BÜNTETŐ ÍTÉLKEZÉSBEN

Debreceni Jogi Műhely, 2025. évi (XXII. évfolyam) 3-4. szám (2026. március 31.)

DOI 10.24169/DJM/2025/3-4/4

Absztrakt: A véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus országok jogrendszerében az egyes jogágakban is alkalmazott alkotmányos alapkö. A véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos tartalmát és a büntető jogvita esetén vizsgálendő szempontokat a rendszerváltást követően hamar kifejtette határozataiban az Alkotmánybíróság, melyet nehezen lehetett beilleszteni a büntető anyagi jog dogmatikájába.

A perbíróságok alkalmazni kezdték a követendő iránymutatásokat, az érdemi döntéseikkel az Alkotmánybíróság hol egyetértett, hol megsemmisítette azokat anélkül, hogy szakjogi kérdésekbe bocsátkozott volna.

A joggyakorlatban folyamatosan merülnek fel olyan esetek, jogviták, melyek szükségessé teszik az Alkotmánybíróság megszólalását, ugyanis a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos joga ütközhet más alapjogokkal is.

A tanulmány a kollízió mikéntjét kívánja bemutatni.

Kulcsszavak: véleménynyilvánítás szabadsága, büntető ügy, alkotmányos tartalom

Constitutional content of freedom of expression in the criminal adjudication

Abstract: The freedom of expression in democratic countries' legal system, applied in certain branches of law, is a constitutional foundation. After the regime change, the constitutional content of freedom of expression and the aspects investigated during a criminal dispute were explained in the decisions of the Constitutional Court, which were hard to implement into the substantive law's dogmatics. The courts started to follow the instructions. The Constitutional Court either agreed or annulled the courts' substantive decisions, without engaging in legal issues. Cases and legal disputes constantly arise in legal practice, which makes the Constitutional Court's intervention essential, because the constitutional right of freedom of expression could conflict with other fundamental rights. The study aims to present the nature of the legal conflict.

Keywords: freedom of expression, criminal case, constitutional content

Der verfassungsrechtliche Gehalt der Meinungsäußerungsfreiheit in der Strafrechtspflege

Die Meinungsäußerungsfreiheit ist in den Rechtssystemen der demokratischen Staaten ein auch in den einzelnen Rechtszweigen angewandter Verfassungsgrundstein. Das Verfassungsgericht erörterte rasch nach der Änderung des politischen Systems in seinen Beschlüssen den verfassungsrechtlichen Gehalt der Meinungsäußerungsfreiheit und die in einer Strafsache anzuwendenden Gesichtspunkte, die in die Dogmatik des materiellen Strafrechts nur schwer eingefügt werden konnten. Die Prozeßgerichte begannen, den zu folgenden Wegweisungen anzuwenden und das Verfassungsgericht war mit ihren Sachentscheidungen manchmal einverstanden, manchmal aber kassierte sie, ohne sich auf ressortrechtliche Fragen einzulassen. In der Rechtsprechung tauchen immer wieder Fälle, Rechtsstreite auf, die die Stellungnahme des Verfassungsgerichts erforderlich machen, da das verfassungsrechtliche Grundrecht der Meinungsäußerungsfreiheit mit anderen Grundrechten kollidieren kann. Die Abhandlung erörtert die Art und Weise dieser Kollision.

Schlagworte: Meinungsäußerungsfreiheit, Strafsache, verfassungsrechtlicher Gehalt

1.

Köztudomású tény, hogy a magyar ember jellemétől nem áll távol a perlekedés, mind polgári, mind büntető ügyben szívesen megy in iure.

A magyar különösen érzékeny a személyiségét érintő tényállításokra, jelzőkre, véleményekre és a bírósági statisztikákból követhetően igen nagy számban indít eljárásokat a személyét ért valóságos, vagy vélt iniuria miatt.

Az ilyen okból indított ügyek nagy aránya érinti a véleménynyilvánítás szabadságát, esetleges ütközését más joggal, ezért indokolt megvizsgálni a véleménynyilvánítás szabadságának büntető anyagi jogra is kihatással bíró alkotmányos tartalmát.

1.1. Az EJEB gyakorlatának hatása

Mielőtt áttekintenénk a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos tartalmát és az Alkotmánybíróságnak e tárgyban folytatott gyakorlatát, meg kell állapítanom, hogy napjainkban egyre inkább erőteljes az alkotmányosság globalizálódása felé mutató folyamat.

Ezen következtetést abból szűrtem le, hogy az Európai Unió egyre több országában válik az egyes alkotmánybíróságok gyakorlatának részévé a nemzetközi és külföldi források felhasználása.

Nemzetközi és külföldi források felhasználása alatt értenünk kell az EJEB gyakorlatát és egyéb, a jogi kultúra szempontjából is nagy jelentőséggel bíró országokban kialakult gyakorlatot.

Megfigyelhető, hogy az egyes nemzetközi bíróságok, illetve az egyes nemzeti bíróságok azonos tárgykörben folytatott ítélkezési gyakorlata között kölcsönhatás van.

Természetesen az EJEB és a magyar Alkotmánybíróság között is kimutatható ilyen kölcsönhatási.

A magyar Alkotmánybíróság gyakorlatáról kijelenthető, minden esetben vizsgálja az EJEB gyakorlatát, általában követi azt, és amikor eltér attól, az EJEB gyakorlatának elemzését nem hagyja el. Ezért vizsgáljuk meg, milyen az EJEB gyakorlata.

1.2. Az EJEB gyakorlata

Az EJEB a szólásszabadságot a demokratikus társadalom alappilléreként határozza meg, a szólásszabadság a közügyek vitatása, a társadalmi haladás és az individuum kibontakozásának alapvető feltétele.

A kifejezés, a vélemény kinyilvánításának szabadsága először a Handyside (Handyside versus United Kingdom, Judgement of 7 december 1976, no 5493/72.§ 49.) ügyben lett kifejtve: „a kifejezés szabadsága a demokratikus társadalom egyik alapkövét jelenti, és a társadalmi fejlődés, valamint minden egyén önmegvalósításának egyik alapvető feltétele, és nem csupán azokra az információkra vagy gondolatokra alkalmazandó, amelyeket szívesen fogadnak, vagy amelyek tetszést vagy közönyt ébresztenek, hanem azokra is, amelyek sértőek, felháborítóak, vagy zavaróak. Ezt követeli a pluralizmus, a tolerancia és a nyitottság, amely nélkül nincs demokratikus társadalom.”

A fentieket együttesen kell értelmezni a 17. cikkel, mely alapján az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem szabad akként értelmezni, hogy az bármely állam, csoport, vagy személy számára jogot biztosítana az Egyezménybe foglalt jogok, szabadságjogok megsértésére, korlátozására.

Az EJEB több határozatában leszögezte, a politikai viták különleges szerepet töltenek be a demokratikus társadalomban, szerepük pozitív, a sajtó szoros kapcsolatban áll ezekkel. Mivel a sajtó a véleményformálás eszköze, és csak a közügyek szabad megvitatása esetén tudja betölteni a „házórzó kutya” szerepet.

Olyan esetben, amikor ütközik a jó hírnév védelme a szólásszabadsággal szemben, a közügyek szabad megvitatásához fűződő érdekekre kell kialakítani ennek határát.

A közszereplőkön belül az EJEB 3 csoportot különböztet meg. Az egyik a közhatalmat gyakorlók, a 2. a politikusok, még akkor is, ha közhatalmat éppen nem gyakorolnak, és 3. csoport az egyéb közszereplők, az un. celebek.

Az EJEB több alkalommal megállapította, hogy a politikusokkal szemben a kritika megengedhetőségének határai tágabbak, mint a magánszemélyeknél. Ennek az indoka az, hogy a politikusok saját elhatározásukból lépnek a nyilvánosság elé, azaz tudatosan kerültek a közszereplői szférába, ebből fakadóan nekik nagyobb türelemmel kell viselniük a velük szemben tett bírálatokat.

Az EJEB gyakorlatának lényege, hogy a vélemények közügyekhez való kapcsolódása a meghatározó, másodlagos szempont az érintett személy státusza. Amennyiben a vélemény a közügyek megvitatására irányul, a magánszemélyek tūrészi küszöbének emelkednie kell a cél elérése érdekében.

Az EJEB figyelemmel van arra is, hogy a közhatalmat gyakorlók jogi státuszuk miatt differenciáltak, így pl. az igazságszolgáltatás iránti közbizalom fenntartása érdekében a bírókat meg kell védeni a megalapozatlan véleményektől, ennek során figyelemmel kell lenni arra is, hogy a bírók a rájuk vonatkozó szabályok miatt nem védhetik meg magukat ezen támadásokkal szemben, míg egyéb közszereplők, igen.

Az EJEB különbséget tesz a magyar Alkotmánybírósághoz és a perbíróságokhoz hasonlóan a tényállítások és értékítéletek között. Az elhatárolás lényege, hogy az értékítéletek valóságtartalmának bizonyítása nem lehetséges, a tényállítások azonban bizonyíthatók.

Az esetjogból kitűnően az EJEB ismer egy 3. kategóriát is, a tényeken alapuló értékítéletet. Két régi EJEB döntésre szeretnék hivatkozni, melyeket célszerű összehasonlítani a magyar Alkotmánybíróság döntéseivel!

1975-ben Peter Lingens két lapban az akkori osztrák kancellárról, Bruno Kreiskyről írt olyanokat, hogy azon, vele koalícióra törekvő politikusokat, akik korábban az SS kötelékében szolgáltak, politikai okból védi, ami a „leghitványabb opportunizmus” (übelsten Opportunizmus), illetve a kormányfő magatartását erkölcsstelen (unmoralisch) és méltatlan (würderlos) jelzőkkel illette.

Az osztrák bíróságok a lefolytatott magánvádas eljárásban Peter Michael Lingens szerkesztőt jogerősen 15.000 schilling pénzbüntetésre ítélték, a terhelt pedig az EJEB-hez fordult. Az EJEB (Lingens versus Austria no.9815/82, 1986. július 8.) kijelentette, a Római Egyezmény megsértésének megállapításához 4 dolgot vizsgál:

1. a kérelmező által hivatkozott 10. cikket az osztrák döntés érinti-e, azzal csorbul-e a 10. cikkben biztosított joga?
2. az állami korlátozó aktust valamely állami jogi norma írta-e elő?
3. a véleményszabadságba ütköző aktust egy legitim, az egyezményben meghatározott valamely cél indokolta-e?
4. az állami szerv beavatkozása szükséges-e egy demokratikus társadalomban?

Az ügyben az első három kérdés nem volt kérdés, csupán a negyedik. Az EJEB kifejtette, mivel a véleménynyilvánítási szabadság a demokratikus társadalom lényegi alapját képezi, az elfogadható kritika határa politikusok esetében szélesebb kell, hogy legyen, mint a magánszemélyek esetén. A politikusoknak is van jó hírnevük, azonban a jó hírnév védelmének igényét össze kell vetni a társadalom azon igényével, hogy politikai ügyekben nyílt társadalmi vita folyhasson.

A Tammer ügy (Tammer versus Estonia judgement of 6 february 2001, 41.205/98.) tényállásának a lényege, hogy az 1990-92. közötti észt miniszterelnök, Edgar Savisar korábbi szeretőjét, későbbi feleségét, Vilja Laanarut sértette meg a kérelmező Enno Tammer, amikor egy lapban „más házasságát tönkretévőnek” és „gyermekét elhagyó alkalmatlan anyaként” jellemezte.

Az EJEB elsődlegesen annak tulajdonított jelentőséget, hogy a kijelentések a sértettet magánemberi minőségében érték, így a magasabb fokú túrés kötelezettségre hivatkozni eredménnyel nem lehetett. A terhelt kifejezések a határon túlmenő értékítéletet tartalmaztak, ezért egyezmény sértés nem volt megállapítható.

2. Az Alaptörvény szabályozása

És most vizsgáljuk meg Magyarország Alaptörvényének vonatkozó rendelkezéseit. A IX. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. A (2) és (3) bekezdés vonatkozik a sajtóra, illetve a kampányidőszakban az esélyegyenlőséget biztosító médiaszolgáltatásra, a (4) bekezdés pedig kimondja, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére.

3. A becsület büntetőjogi értelmezése

Mivel a véleménynyilvánítás gyakran ütközik a rágalmazás, illetve becsületsértés által védett jogi tárggyal, vizsgáljuk meg, hogyan alakult a becsület felfogás a magyar büntetőjogban.

A becsület felfogását csupán a magyar büntetőjog kodifikáltságának kezdeti időszakától a Csemegi-kódextól érdemes vizsgálni.

A Csemegi-kódex (1878. évi V. törvénycikk) előtt a becsületvédelem polgári és büntetőjogi eszközei keveredtek, és az eszközökben inkább a polgári jogi elemek domináltak.

Angyal Pál a becsület védelméről szóló 1914. évi XLI. törvénycikk című művében kiemelte, a Kúria még 1861-ben is polgári eljárásra utasította a becsületsértést. A Csemegi-kódex tehát először kriminalizálta a becsület megsértését.ⁱⁱ

A rendszerváltást követően változott a bírói gyakorlat, különösen érdekes, hogyan viszonyult az Alkotmánybíróság által értelmezett, helyenként megalkotott alkotmányossági követelményekhez. Egy közismert alkotmánybírói különvélemény sérelmezte az un. láthatatlan alkotmány Alkotmánybíróság általi megalkotását.

A véleménynyilvánítás szabadságának természetesen van alkotmányossági követelménye, amelyet az Alkotmánybíróság határoz meg, ugyanakkor a szakjogi követelményeket az egyes perbíróságok, legmagasabb szinten a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria.

A bíróságokra vonatkozó közjogi szabályok tükrében változott, hogy mennyiben vették figyelembe az alkotmányos követelményeket a bíróságok, illetve mennyire voltak kötelesek, kénytelenek figyelembe venni. Ennek a megítélésénél természetesen az is közreható tényező, hogy a büntetőjogra vonatkozó döntéseknek egyrészt a büntető anyagi jogi dogmatikának is meg kell felelniük, másrészt az alkotmányos követelményeket is érvényre kell juttatni, és az alkotmányos követelmények érvényre juttatása helyenként ütközik a dogmatikával.

A rendszerváltást követő években a büntetőügyben eljáró bíróságok nem fogadták el az EJEB által kialakított gyakorlatot, illetve nem is vette figyelembe az Alkotmánybíróság által később kifejtett alkotmányossági szempontokat.

A BH 171/1994. szám alatt közzétett eseti döntés (Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.1060/1993. szám) tanúsága szerint a Legfelsőbb Bíróság nem fogadta el a vádlott védőjének az EJEB gyakorlatára hivatkozását, mely szerint a közéleti szereplőnek többet kell eltűrni.

A Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy a védelem által kifejtett nézet a jogegyenlőség elvetését jelentené, azaz a Legfelsőbb Bíróság lesöpörte a strasbourgi esetjog, illetve az alkotmányos szempontok figyelembevételének

indítványozását. Tény, hogy a társadalom megbecsüléséhez való jog alkotmányos emberi alapjog, ami válogatás nélkül mindenkit megillet, a büntető anyagi jog senkit sem gátol meg a szabad bírálatban, véleményének szabad kifejtésében, a valóság bizonyításának lehetőségével nyújt védelmet azon elkövetőknek, akik méltányolható érdekből való tények felhasználásával sértik meg mások becsületérzését vagy emberi méltóságát. Ugyanakkor a szólásszabadság tiszteletben tartása nem jelentheti valótlan tartalmú és a becsület csorbítására alkalmas tények állítását, illetve a kulturálatlan, szükségtelenül gyalázkodó jellegű kifejezések használatával megvalósított „kritikát”, ilyen jellegű cselekmények eltűrése kulturált jogállamban senkitől sem várható el.

4. A nagy hatású alkotmánybíróági döntések

Amikor az Alkotmánybíróság meghozta a 13/1994. (VI.24.) AB határozatátⁱⁱⁱ, az mérföldkövet jelentett a Btk. alkalmazásában (1978. évi IV. törvény). Volt persze korábbi jelzés is, az ítélezési gyakorlat azonban nem vette komolyan a 30/1992. (V.26.) AB határozatot, amellyel az Alkotmánybíróság a régi Btk. 269. §-ban szabályozott közösség elleni izgatást vizsgálta alkotmányossági szempontból.

Az Alkotmánybíróság e határozatában kifejtette, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van az alkotmányos alapjogok között, tulajdonképpen „anyajoga” többféle szabadságnak, az un. „kommunikációs” alapjogoknak, ebből eredő külön nevesített jogok a szólás- és sajtószabadság, amely felöleli valamennyi médium szabadságát, továbbá az informáltsághoz való jogot, az információk megszerzésének szabadságát. Az állam akkor nyúlhat az alapjog korlátozásának eszközéhez, ha más alapvető jog és szabadság védelme vagy érvényesülése, illetve egyéb alkotmányos érték védelme más módon nem érhető el, azaz meg kell, hogy feleljen az arányosság követelményének is. A gyűlöltre uszítás büntetőjogi üldözése megfelel az alkotmányos követelményeknek, míg a gyalázkodás nem, mégpedig azért, mert a tényállás nem kívánta meg, hogy a cselekmény alkalmas legyen a köznyugalom megzavarására. A cselekmény még akkor is tényállásszerű, ha a gyalázkodás nem váltott ki hatást.

Az 13/1994. (VI.24.) AB határozat a becsület büntetőjogi védelme szempontjából minősül mérföldkőnek. Az Alkotmánybíróság e döntésében meghatározta a rágalmazás és becsületsértés alkalmazása szempontjából az alkotmányos követelményeket.

A határozat rendelkező részének 3. pontjában olvashattuk, a Btk. 179. és 180. §-ainak alkalmazásánál alkotmányos követelmény, hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jog által alkotmányosan védett, így nem büntethető a véleménynyilvánítás köre a közhatalmat gyakorló személyekkel és intézményekkel, valamint a közszereplő politikusokkal kapcsolatos véleménynyilvánítást tekintve tágabb, mint más személyeknél.

Amennyiben az elkövető a közhatalmat gyakorló személyekkel, intézményekkel, közszereplő politikusokkal kapcsolatosan mond a becsület csorbítására alkalmas értékítéletet, az esetben a véleménynyilvánítás alkotmányosan nem büntethető. A becsület csorbítására alkalmas tényállítás, híresztelés, ilyen tényre közvetlenül utaló kifejezés használata pedig csupán akkor büntethető, ha aényt állító híresztelő, ilyen tényre közvetlenül utaló elkövető tudta, hogy a közlés lényegét tekintve valótlan, vagy azért nem tudott annak valótlanságáról, mert hivatása, vagy foglalkozása alapján rá irányadó szabályok szerint az adott állítás tárgyára, a közlés eszközére és címzettjeire tekintettel elvárható figyelmet, vagy körültekintést elmulasztotta-ami kísértetiesen emlékeztet a New York Times szabályra!^{iv}

Az Alkotmánybíróság tehát a közhatalmat gyakorló, illetve közszereplő politikusok tekintetében azt mondta ki, hogy a többi személyhez képest becsületvédelmük gyengített mértékű, ahogy azt az EJEB is kifejtette a már említett Lingens ügyben évtizedekkel azelőtt.

5. Az alkotmányossági követelmény joggyakorlatba történő beépülése

A perbíróságok számára ezek a Btk. normaszövegéből egyáltalán nem következtek, csupán az Alkotmánybíróság jogkörében eljárva, túlzóan fogalmazva, visszaélve tette ezt meg.

Az Alkotmánybíróság e határozatában valójában nem jogértelmezési, hanem normaalkotási szándékkal járt el. Az ügy előadó bírāja, az AB akkori elnöke, Sólyom László, elnökségének lejártával maga ismerte el, hogy az Alkotmánybíróság itt valójában „beleírt a Büntető Törvénykönyvbe”.

A jogirodalom, illetve a gyakorlati jogászok vitatták, hogy jogszabályi felhatalmazás alapján volt-e erre hatásköre az Alkotmánybíróságnak, figyelemmel arra, hogy 1990. és 2011. között az Alkotmánybíróságnak nem volt eszköze a

bírói jogértelmezést közvetlenül befolyásolni.

A perbíróságok ezért – észelve a dogmatikai problémát – nem mindig vették figyelembe az Alkotmánybíróság által kifejtetteket teljes egészében.

Miben állt a probléma? Az Alkotmánybíróság azt fejtette ki, hogy tényállítás, híresztelés, tényre közvetlenül utaló kifejezés használata akkor büntethető csupán, ha az elkövető tudta, hogy a közlés lényegét tekintve valótlan, avagy azért nem tudott annak valótlanságáról, mert az elvárható figyelmet, vagy körütekintést elmulasztotta.

Ez azonban ütközik a rágalmazás tényállításával, az elkövető tudattartalma az alanyi oldalba tartozik, a szándéknak, a bűncselekmény tényállási elemeire, a tárgyi oldalra kell kiterjednie.

A rágalmazásnak az állított tény valótlansága nem tényállási eleme, így nem is kell, hogy az elkövető tudata átfogja az állítás valótlanságát.

Sólyom elnök úr szóhasználatával az Alkotmánybíróság beleírt a Btk-ba, az általa kifejtettek ütköztek a dogmatikával, ezért is mondhatta ki a BH 540/1999. szám (Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.125/1998. szám) alatt közzétett eseti döntésben a bíróság, hogy a rágalmazásnak nem tényállási eleme a becsület csorbítására alkalmas tényállítás valósága vagy valótlansága, ezért az állított tény valóságát megillető ténybeli tévedés a bűnösség szempontjából közömbös, a szándékosság megállapítása szempontjából elegendő, hogy az elkövető tudata átfogja a tényállítás becsület csorbítására alkalmas voltát.

A bíróságok ezt tét nélkül teheték meg, hiszen, mint említettem az Alkotmánybíróságnak 2012-ig nem volt lehetősége arra, hogy alkotmányossági szempontjából vizsgáljon 1-1 bírósági határozatot, az új Abtv. (az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CL.I. törvény) 2012. január 1. napján lépett hatályba. Amíg erre lehetősége nem volt, a Legfelsőbb Bíróság, illetve a perbíróságok nem kívántak lemondani a gyalázkodás büntetéséről, itt a BH 300/1994 (Legfelsőbb Bíróság Bfv.III. 1413/1993. szám), 570/1998. szám (Legfelsőbb Bíróság Bfv.V.327/1998. szám) alatt közzétett eseti döntésekre utalok. Természetesen a perbíróságok nem mindig hagyták figyelmen kívül az EJEB, illetve az Alkotmánybíróság által kifejtetteket. Ezen időszakban megkísérelték beilleszteni az Alkotmánybíróság által megfogalmazottakat a büntetőjogi dogmatikába.

A perbírói gyakorlat a jogellenesség bűncselekmény fogalmi elemén keresztül igyekezett az AB által kifejtetteket a dogmatikába illeszteni, azaz megállapította, hogy amennyiben a bűncselekmény sérti a becsületet, azonban konkurál a véleménynyilvánítás szabadságával, a kollízió során vizsgálendő, amennyiben a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos követelménye az adott ügyben felmerül, az közérdekből megelőzi a magánérdeket, azaz a cselekmény jogellenesség hiánya miatt nem büntetendő.

6. A valóság bizonyításának alkotmányossági aspektusai

Óriási problémákat vetettek fel a joggyakorlatban a valóság bizonyításának alkotmányossági szempontjai.

Miután az Alkotmánybíróság lehetőséget kapott arra, hogy alkotmányjogi panaszok elbírálása során „felülbíráljon” konkrét bírósági határozatot, az Alkotmánybíróság a 13/2014. (VI.18.) AB határozatban értelmezte a bíróságok számára változatlanul elfogadandóan, de immár a konkrét határozat megsemmisítésének lehetőségével a véleménynyilvánítás szabadságát.

Az Alkotmánybíróság döntésének alapja a Siklósi Járásbíróság, illetve a Pécsi Törvényszék határozata volt. Az alkotmányjogi panaszt előterjesztő terhelt egy helyi közéleti lapban írt, melyben különböző tényeket állított, illetve értékítéleteket alkotott. Az eljáró bíróságok azért állapították meg a terhelt bűnösségét, mert értékelésük szerint a publicisztikában szereplő bírálat, tényállítás, igazságtartalma nem nyert bizonyítást.

Az Alkotmánybíróság a jövőre nézve általánosan is megfogalmazta azon szempontokat, melyekre figyelemmel a közszereplők bírálatával összefüggő véleménynyilvánítási ügyeket megítélő bíróságok az Alaptörvényből fakadó követelményekkel összhangba foglalhatnak állást a közéleti vitákban elhangzó tényállítások és értékítéletek megkülönböztetéséről.

Határozatának indokolásában az Alkotmánybíróság utalt a Római Egyezményre, és annak értelmezésére életre hívott EJEB gyakorlatára. Kifejtette, a demokratikus jogállamokban a véleménynyilvánítás szabadságának kitüntetett szerepe van, nemcsak az egyéni önkifejezés, a személy szabad kibontakozásának és szellemi autonómiájának záloga, hanem egyúttal a demokratikus közvélemény és akaratképzés nélkülözhetetlen forrása is.

A véleménynyilvánítás szabadsága többféle szabadságjog, az un. kommunikációs jogok anyajoga. Ezen szabadságjog nyújt részvételi lehetőséget a társadalom és politikai folyamatokban, a véleménynyilvánítás, közügyekről szóló információtovábbítás, tájékozódás és véleményalkotás lehetőségén keresztül.

Az alkotmányos védelmet maga a véleménynyilvánítás élvezi.

Mivel az alkotmányos demokráciát, a közügyekben való megszólalást fokozott védelemben részesítik, az Alkotmánybíróság ennek megfelelően a közéleti véleménynyilvánítás lehetőségét, annak tartalmára tekintet nélkül azért részesíti védelemben, hogy a politikai közösség valamennyi tagjának lehetősége, és joga legyen a közügyeket érintő kérdések szabad megvitatásához. Ennek elválaszthatatlan részét képezi a közügyek alakításában résztvevő személyek nyilvános bírálata is, hiszen a demokrácia lényegi eleméhez tartozik az állami és önkormányzati intézményrendszer működésének és tevékenységének szabad bírálata, kritikája még akkor is, ha a kritika túlzó jellegű értékítélet formájában ölt testet.

Ezért a közszereplőket támadó kritikát és bírálatot a véleménynyilvánítás szabadsága szélesebb körben védelmezi, mint az állampolgárt érintő bírálatot.

Ugyanakkor közéleti véleménynyilvánítást meg kell különböztetni az emberi méltóság sértésétől, ugyanis nem véleménynyilvánítási szabadságával él, aki egy másik személy emberi mivoltában való megalázása érdekében használ súlyosan bántó, vagy sértő kifejezéseket, az emberi státuszt közvetlenül megtestesítő emberi méltóság, a közéleti vita szabadságának határvonalát jelöli ki. Itt az elvi okfejtés az EJEB által elbírált Tammer ügyben (Tammer versus Estonia judgement of 6 february 2001, 41.205/98.) kifejtettekhez hasonlító.

Az Alkotmánybíróság rögzítette, hogy egy-egy közügyet vitató szólásról vagy közlésről milyen szempontrendszer alapján dönthető el, hogy a véleménynyilvánítás szabadságának oltalmát élvez-e, vagy sem.

Részletesen vizsgálta az EJEB gyakorlatát, leszögezte, elsőként arról kell dönteni, hogy az adott döntés a közügyekben való megszólalást, közérdekű vitában kifejtett álláspontot tükröz-e, vagyis a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ennek eldöntéséhez elsődlegesen vizsgálni kell a közlés módját, körülményeit, a vélemény tárgyát, kontextusát. Vizsgálni kell a médium típusát, a közlés apropójára okot adó eseményt, az arra érkező reakciókat, és a megvalósított közlésnek e folyamatban játszott szerepét. Értékelni kell a kijelentés

tartalmát, stílusát, aktualitását, célját. Amennyiben ezen szempontok alapján végrehajtott mérlegelés eredményeképpen az állapítható meg, hogy a közlés a közügyek szabad vitatása tárgyában tett, a közlés automatikusan a véleménynyilvánítási szabadság nyújtotta alkotmányos oltalmat élvezi. Ezek után meg kell vizsgálni, hogy a közlés értékítéletnek, vagy tényállításnak tekinthető-e.

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében írtakra figyelemmel kimondta, hogy a véleményszabadság határa, mások emberi méltóságából való becsület és jóhírnév védelme.

A véleményszabadság nem nyújt védelmet az olyan öncélú, közügyek vitatásának körén kívül eső, így magán, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, melynek célja a pusztá megalázás, a bántó, vagy sértő kifejezések használata, avagy egyéb jogsérelem okozása.

Ezen túlmenően az Alaptörvény nem védelmezi a közéleti vitában kifejtett azon véleményt sem, amely az emberi méltóság korlátozhatatlan magját sérti, így az emberi státuszt nyilvánvaló és súlyos becsmérlésében öltenek testet.

Az értékítélettel szemben a tényállítások mindig konkrétumot tartalmaznak, amelynek valósága bizonyítás útján igazolható és ellenőrizhető.

A valóban bizonyult tények tekintetében a véleménynyilvánítás szabadsága korlátlan, hamis tény állításával, vagy híresztelésével szemben már csak akkor véd, ha a híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el.

Az ilyen cselekmények rágalmazásnak minősülnek, és büntetendők.

Az Alkotmánybíróság határozatának alapjául szolgáló bírósági ügyben az indítványozó terhelt a polgármester vagyongazdálkodását bírálta, többek között kifejtve, hogy „amíg saját magukra nem sajnálják az adófizetők pénzét és úgy bánnak vele, mintha sajátjuk lenne”.

Az ügyben eljáró bíróságok e mondatrészt tényállításnak tekintették, hiszen már végbement, illetve jelenben végbemenő eseményre, jelenségre, állapotra vonatkozott.

Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az eljáró bíróságok a tényállításnak olyan kiterjesztő értelmet adtak, ami sérti a véleménynyilvánítás szabadságát.

Megállapította, hogy az inkriminált kijelentés a megjelent publicisztika teljes szövegének kontextusában nyert értelmet, annak célja az önkormányzat vagyongazdálkodásának kritikája volt, az írás az irónia és túlzás eszközével élve bírálta a város vagyongazdálkodását, rámutatva a helyi közösségen belül tapasztalható vagyoni egyenlőtlenségekre és a pazarló költségvetési gazdálkodásra.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a büntetőügyben eljáró bíróságok az általa felvázolt releváns szempontokat a döntéseiben nem értékelték, így az indítványozó terhelt büntetőjogi felelősségre vonása sérti az Alaptörvényben írt véleménynyilvánítási szabadságot.

A mérföldkőnek számító döntéshez Dienes-Oehm Egon alkotmánybíró különvéleményt csatolt, kijelentve, nem ért egyet a határozat rendelkező részével és indokolásának a bírósági döntések megsemmisítéséhez vezető megállapításaival.

Álláspontja szerint az Alkotmánybíróságnak tartózkodnia kell attól, hogy az alapügyhöz kapcsolódó tényértékelési, avagy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon.

Az ügyben az Alkotmánybíróság értékelése túlment az alkotmányjogi panaszok, illetve alkotmányossági felülvizsgálatnak az Alaptörvényben számára kijelölt és saját maga által megerősített jogi keretein. Álláspontja szerint ugyanis nem helytálló, és jogilag is aggályos annak megállapítása, hogy a bíróságok a törvényi tényállásban szereplő tényt állít, fogalmat olyan kiterjesztően értelmezték, ami nincs összhangban az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében írt véleménynyilvánítási szabadságból fakadó követelményekkel.

7.

7.1. A közszereplők tűrési kötelezettsége

Az Alkotmánybíróság ombudsmani kezdeményezésre a magánjog terén is értelmezte a véleménynyilvánítás szabadságát. A 7/2014. (III.7.) AB határozatban az új Ptk. 2:44 §-ának alkotmányossági vonatkozásait vizsgálta, a Ptk. kimondta, hogy a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelmét méltányolható közérdekből, szükséges és arányos mértékben az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja.

Az ombudsman álláspontja szerint a méltányolható közérdekből szövegrész megsemmisítése volt indokolt.

Az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, hogy a véleménynyilvánításhoz való jog nélkülözhetetlen az egyéni autonómia kiteljesítéséhez, a szólásszabadság a demokratikus plurális társadalom és közvélemény fundamentuma. A szólás- és sajtószabadság kétféle tartalma egymást nem gyengítő, hanem kölcsönösen kiegészítő és támogató alkotmányossági szempontok.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a jogalkotó az új Ptk. megalkotása során alapvetően figyelemmel volt a közügyek vitatásával kapcsolatban kifejtett alkotmányossági szempontokra. Az új Ptk. a bírálhatóságnál 3 szempontot fogalmazott meg.

1. a közéleti szereplő személyiségvédelme korlátozásának feltétele van,
2. a feltétel az, hogy méltányolható közérdekből kerüljön rá, szükséges és arányos mértékben történjen, és
3. ne járjon az emberi méltóság sérelmével.

Az Alkotmánybíróság azt mondta ki, hogy az emberi méltóságból fakadó személyiségvédelem (amelynek alapja a 2. cikk és 6. cikk (1) bekezdése), másoknál szűkebb körben, de a közéleti szereplők esetében is korlátozhatja a véleménynyilvánítás szabadságát.

A korlátozás arányosságánál mérlegelni kell a megszólalással érintett személy státuszát, a közhatalmat gyakorló személyek és a közszereplő politikusok esetében a személyiségvédelem korlátozottsága mindenki másénál nagyobb.

Az Alkotmánybíróság a véleménynyilvánítás szabadságának aránytalan korlátozását látta a „méltányolható közérdekből” szövegrészben, mivel a közéleti vita kiemelkedő jelentőségű alkotmányos érdek.

Nincs tehát szükség közérdeknek, még kevésbé a közérdek méltányolható voltának igazolására ahhoz, hogy a közszereplők mindenki másnál szélesebb körben bírálhatók legyenek. A perbíróságok ítélkező tevékenységük során szereznek tudomást arról, hogy milyen sokféle társadalmi viszony létezik, melyet jogilag értékelni kell.

Az Alkotmánybíróság lehetőséget kapva a bírósági határozatok felülvizsgálatára, gyakorlati tapasztalatokra tett szert, melyek eredményeképpen a korábban kifejtetteket kissé finomította, csiszolta.

7.2. Hatóság, ügyvéd kritizálása és a véleménynyilvánítás szabadsága

Az Alkotmánybíróság az 1/2015. (I.16.) számú AB határozatában a Fővárosi Ítéltábla (Fővárosi Ítéltábla 3.Bhar.16/2013/5. szám) harmadfokú határozatát semmisítette meg.

Az ügy lényege, hogy a magánvádló ügyvéd rágalmazás vétségével vádolta az indítványozót, mint vádlottat, aki az interneten elérhető iwiw közösségi alkalmazáshoz tartozó felhasználói adatlapján, a személyes adatok, állatok rovatában a „Zizi, a gyönyörű magyar vizsla leány és (X.Y. teljes névvel kiírva) ügyvédutáncat” bejegyzést tette.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat 3 évre próbára bocsátotta, a másodfokú bíróság a vádlottat az ellene 2 rendbeli becsületsértés vétsége miatt emelt vád alól bizonyítottság hiányában felmentette, a rágalmazás vétsége miatt eljárást a magánvádló vádejteése miatt megszüntette. A tényállás hiányos voltát pótolva rögzítette, hogy az iwiw bejegyzés későbbiekben kiegészítésre került azzal, hogy „X.Y. a ronda lop, csal, hazudik kutya”.

A Fővárosi Ítéltábla a harmadfokon eljárva a tényállást megalapozottnak találta és a másodfokú bíróság döntésével eltérő indokok alapján egyetértett. A FÍT leszögezte, az ügyvédként eljáró személyt, mint közszereplőt fokozottabb tűrési kötelezettség terheli, a magánvádló ügyvédként került a vádlottal kapcsolatba mikor családjogi perben ellenérdekű félként, a terhelt házastársának perbeli képviselőjét ellátta. A FÍT álláspontja szerint az arra feljogosító képesítés birtokában mindenki maga dönti el, hogy vállalkozik-e ügyvédi tevékenység folytatására, s aki ügyvédként bejegyzésre kerül, munkája kapcsán közszereplővé válik. A FÍT érvelésében ezt követően a 36/1994. AB (VI.24.) határozatra hivatkozott.

Az Alkotmánybíróság döntésének indokolásában kifejtette, a sérelmezett kifejezések 2 csoportba oszthatók. Az egyik, jellegét tekintve értékítéletnek tekinthető, ide tartozik a háziállat rovatban kutyaként történő feltüntetés.

A másik csoport „a lop, csal, hazudik” tényállításnak tekinthető.

(Megjegyzem, nem értek egyet az AB ezen megállapításával, mivel véleményem szerint az általános kijelentés nélkülözi a konkrétságot, így inkább értékítéletnek minősíthető.)

A tényállítások céljától és megjelenési formájától függően változhat az alkotmányos védelmük. Amennyiben ugyanis az eljárásra hivatott hatóságok irányában fogalmazódnak meg, megfelelnek az alkotmányosan védendő véleménynyilvánítás feltételeinek. Ugyanilyen megítélés alá esik, ha az ügyfél által az ügy érdemével összefüggésben történik a peres ügyre vonatkozó tényállítás. Ennek ellentéte a csak és kizárólag az érintett személy lejárására irányuló, szitokszóként megjelenő forma, nem tartozik a véleménynyilvánításhoz való jog alkotmányosan védett körébe.

Emellett a Fővárosi Ítéltábla által hivatkozott 36/1994. (VI.24.) AB határozatban mintegy definiált közszereplők közé az ügyvédként eljáró személy, ügyvédi minősége ellenére sem sorolható, mivel nem tekinthető közhatalmat gyakorló személynek, sem közszereplő politikusnak.

Felvetődik a kérdés, az EJEB gyakorlathoz képest hogyan foglalna állást az Alkotmánybíróság, ha celeb ügyvédről van szó?

A döntésben egyébként az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a FÍT alaptörvényellenesen terjesztette ki a véleménynyilvánítás szabadságát, amelynek révén a panaszos ügyvédnek emberi méltóságra és jóhírnévhez való joga szükségtelenül sérült.

7.3. Az állított tények valóságtartalmának elkövető általi tudata

Az Alkotmánybíróság a 3328/2017. (XII.8.) AB határozatában^v azt vizsgálta, hogyan érvényesül közszereplő – közszereplő viszonylatban a véleménynyilvánítási jog, figyelemmel a valóság bizonyításának problémájára is. Az alapul szolgáló jogeset lényege, hogy a terhelt és a sértett, azaz magánvádló önkormányzati választásokon polgármesterjelöltként indultak, a magánvádló ekkor hivatalban lévő polgármester volt. A terhelt a kampányban választási füzetet jelentetett meg és juttatott el a község lakosaihoz, amelyben falopási ügyet nevesített, illetve az önkormányzat gazdálkodását bírálta.

A járásbíróság a vádlottat az ellene emelt vád alól felmentette, a másodfokon eljáró törvényszék az ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította azzal a megismételt eljárás lefolytatására adott iránymutatással, hogy a tények valóságtartalma tekintetében folytatott bizonyítást egészítse ki.

A megismételt eljárásban a bíróság pénzbüntetésre ítélte a vádlottat rágalmazás vétsége miatt, a törvényszék azt helybenhagyta. A Kúria pedig a terhelt felülvizsgálati indítványát elutasította.

Az Alkotmánybíróság a terhelt indítványát elutasította. Kifejtette, hogy a rágalmazás a valótlanosság vélelmén alapul, azaz az állított tény való, vagy valótlan volta a törvényi tényállásnak nem eleme, a valóságbizonyítás sikeressége esetén dől meg a valótlanosság vélelme.

Ebből fakadóan a büntetőeljárásban nem a tény való voltát, hanem annak valótlanosságát kell bizonyítani a terhelt bűnösségének megállapításához.

A bűnösség megállapításának csak akkor van helye, ha a tény bizonyítottan valótlan, és a valótlanosságról a terhelt tudott.

Az Alkotmánybíróság a 4/1993. (II.12.) AB határozatban, a (29) bekezdésben rögzítette, hogy a közügyeket érintő véleménynyilvánítás szabadsága a valóban bizonyult tények tekintetében korlátlanul, a hamis tényállításával vagy híresztelésével szemben már csak akkor lép, ha híresztelő nem tudott a hamisságról és a foglalkozása által megkívánt körültekintést sem mulasztotta el.

A bíróság közérdekre tekintettel rendelte el a valóság bizonyítását.

A valóságbizonyítással kapcsolatos indítványozói kifogásokat illetően az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a közügyek vitatása keretében a valótlan tények állítása a véleménynyilvánítással összefüggő alkotmányos szempontrendszer értelmében nem von maga után automatikusan büntetőjogi felelősségre vonást.

A közéleti szolálás gyakorlója akkor is beszélhet visszaélésekről, ha azokat nem tudja bizonyítani.

A valótlanak bizonyuló tényközlés esetén ugyanis az alkotmányos szempontrendszer alapján a hangsúly az elkövetőnek a valótlanossággal kapcsolatos tudattartalmára helyeződik át.

Az adott ügyben azonban a terhelt mind a fakívágás, mind a gazdálkodás (ravatalozó építés) tekintetében tisztában volt a valós tényekkel, mivel számos eseménynél jelen volt, a hatósági határozatokat ismerte, így szándéka valótlan tényközlésekre irányult.

8.

8.1. A szólásszabadság korlátai közügyekben megszólalás esetén

Az Alkotmánybíróság a 3263/2018. (VII.20.) számú határozatában^{vi} azt vizsgálta, hogy mi szab határt a szólásszabadságnak, és mit vizsgál az Alkotmánybíróság, mit vizsgál a perbíróság. A tényállás lényege, hogy az indítványozó terhelt a facebookon „a (városnév) klán” címmel olyan bejegyzést írt, melyekkel a jegyzőt bírálta.

A bejegyzésekben 3 tényállási pont nevesítendő.

1. „Rasszizmus, diszkrimináció van és nekünk lakosoknak ehhez még jópofát is kell vágni. Kérem, hogy sújtsanak már le erre a rasszista képviselőtestületre és jegyzőnőre”.
2. tényállási pont: „Ezeket én súlyos hibának tartom, számomra olyan, mintha adócsalók lennének és ennek részese a helyi jegyző is..., a roma származású embereket megkülönböztetésbe, hátrányos helyzetbe hozza ..., felszólította a jegyzőt, hogy aki a sorozatos jogtalanságok részese, az ne legyen a törvény betartója”.
3. A 3. tényállási pont szerint, egy közmeghallgatáson a terhelt és az önkormányzat jegyzője is részt vett, az indítványozó terhelt felszólalt, melyben a jelenlévők előtt kijelentette, hogy „a jegyző őt kétszer is feljelentette, a rendőrségen hamis tanúvallomást tett”.

Bírói szakban (Tiszaújvárosi Járásbíróság 8.B.226/2012/22. szám, Miskolci Törvényszék 2.Bf.323/2014/7. szám) megállapítást nyert, hogy az 1. és 2. tényállási pontok értékítéletnek minősülnek, a bírálatok elengedhetetlenül nem szükségesek, már a becsületérzést sértik. A 3. tényállási pontban szereplő kijelentés tényállásnak tekintendő, ami esetében valóság bizonyításának nincs helye, mivel nem állapítható meg, hogy a konkrét helyzetben a terhelt által hivatkozottak a közérdek, vagy bárkinek a jogos érdeke indokolta volna.

Az 1. és 2. tényállási pont kapcsán az Alkotmánybíróság hangsúlyozta, a véleménynyilvánítás korlátja, ha az az emberi mivolt lényegét, az emberi méltóságot sérti. A szólásszabadságnak a korlátja nem önmagában a véleménynyilvánítás becsmérő, vagy gyalázkodó jellegének szab határt, hanem az emberi méltóságnak, az emberi mivolt lényegét meghatározó és óvó magját védelmezi.

A 3. tényállási pont tekintetében az Alkotmánybíróság kifejtette, az ítélet indokolásából nem tűnik ki, hogy a tényállítás miatt kizárólag a terhelt és a sértett viszonylatában, nem pedig a város közléte szempontjából bír jelentőséggel, előbbi esetben ugyanis a valóság bizonyításának alapjául szolgáló közérdek nem áll fenn.

Mivel a bírói döntés nem adott számot arról, hogy a közmeghallgatáson jelenlévő jegyzőre vonatkozó tényállítás milyen szempontok mérlegelésével került ki a közügyek vitájának köréből, nem megalapozott a véleménynyilvánítás büntetőjogi korlátozása.

A döntéshez dr. Czine Ágnes alkotmánybíró asszony különvéleményt csatolt^{vi}, rámutatva, hogy a cselekmények 2011. szeptember 21 – 2012. november 5. közötti elkövetési idejűek és az elkövetés időpontjában irányadó alkotmányos elvek alapján nem minősülhetett bűncselekménynek, míg az elbíráláskor alkalmazandó alkotmányos megközelítés szerint a szankcionálás lehetősége fennállt, alkotmánybíró asszony különvéleménye szerint a nullum crimen sine lege elv nem csupán a törvény tételes szövegére, hanem az annak értelmezésére szolgáló bírói gyakorlatra is támaszkodik.

Még érdekesebb dr. Pokol Béla alkotmánybíró különvéleménye (AB határozat indokolás 65-68 bekezdései), amely szerint a döntés az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdésében írt véleménynyilvánítási szabadság korlátjának helytelen értelmezésén alapszik.

A morál filozófusok által kialakított emberi méltóság fogalmát tartalommal kitöltő eszmei irányt választották a német alkotmánybírók az 1950-es években, és hatásukra terjedt el több ország alkotmánybíróságában, így a magyar Alkotmánybíróságon is ezen felfogás.

Az emberi lényeggel azonosított emberi méltóság felfogás elszakított a megaláztatás tilalmától és így jött létre e kitért és parttalanná vált emberi méltóság fogalomból az általános cselekvési szabadság anyajoga, melyből egy sor további alkotmányos jogot olvasztott ki az akkori alkotmánybírósági többség.

Ez alkotta aztán a sokat vitatott láthatatlan alkotmány tartalmát, amely az írott alkotmány helyére lépve kezdte betölteni a tényleges, az igazi alkotmány szerepét.

Mivel az alkotmánybírók és bíróságok az alkotmányvédelmére vannak rendelve, és nem annak lecserélésére, kritikák hatására későbbi alkotmánybírósági többség

az ezredforduló éveitől egyre inkább háttérbe vonultak a láthatatlan alkotmány formulái, és ezzel az emberi méltóság kitágított felfogásából létrehozott anyajogok és belőlük kiolvasztott jogok is kezdtek eltűnni az alkotmánybírói érvelésből. Ezt kell szem előtt tartani amikor az emberi méltóság sérthetlensége felé fordulunk. Azzal, hogy az alkotmányozó intenzívebbé tette az emberi méltóság sérthetlenségének védelmét a véleménynyilvánítás terén, új mércét húzott meg a közszereplők vonatkozásában is, gyalázkodni, vagy megalázó kijelentésekkel sérteni emberi méltóságukat a nyilvánosság előtt ugyanúgy alaptörvény ellenes, mint az összes többi ember vonatkozásában.

8.2. A közszereplő emberi mivolta elleni támadás és a véleménynyilvánítás

Az Alkotmánybíróság a 3030/2019. (II.13.) számú AB határozatában^{viii} a másodfokú jogerős döntés alaptörvény ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alapjogi panaszt elutasította.

Az ügy lényege, a terhelt inkriminált kijelentései szerint „(az indítványozó) szarkupac ... a miniszterelnök ezzel a szarkupachoz nem ül egy asztalhoz..., a miniszterelnök mindazzal a gyalázzal, civilizációs métellyel nem ül le egy asztalhoz, amit az indítványozó jelent..., állítom, hogy média pszichopata az indítványozó..., magánvádlónak a cinizmusról és pszichopátias gátlástalanságától... egy hullarabló, nyilvános hullarabló... az indítványozóra vonatkozott, hogy szarkupac..., az indítványozóra mondtam, hogy miniszterelnök nem ül le a szarkupaccal, az indítványozó egy hullarabló”.

Az Alkotmánybíróság azért nem találta alaposnak az indítványt, mivel a vita közéleti jellegű volt, a terhelt olyan büntetőeljárásról adott tájékoztatást, amely egy közismert televíziós műsorvezetőnek a riportjai során tanúsított emberi és szakmai magatartását ért bírált büntetőjogi határait ismertette meg a nyilvánossággal.

Az indítványozó közszereplői minősége nem vitatható, hiszen élethivatásszerűen tevékenykedik a televíziós újságírásban. A sérelmezett közlések a tudósítás célját szolgálták, erre utal a bírósági tárgyalást közvetlenül követő időpont. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a cselekvőség a szabad véleménynyilvánítás gyakorlásának körébe esik, közzétételének körülményei az eseményről történő tájékoztatási célra és nem a sértett emberi mivolta elleni öncélú támadásra utalnak.

8.3. Ha nem a közhatalmi tevékenység kritikája a „kritika”

Az Alkotmánybíróság a 3093/2019. (V.7.) AB számú végzésében^x a véleménynyilvánítás szabadságának határait értelmezte. Az alapul szolgáló ügyben a rendőrség járőrei közlekedési szabálysértés miatt intézkedtek az indítványozóval szemben. Az indítványozó nem tudta hitelt érdemlően igazolni a személyazonosságát, ezért a rendőrök előállították, amely során az indítványozó rendőröket obszcén kifejezésekkel illette. A belső jogorvoslati lehetőségek kimerítését követően fordult az indítványozó az Alkotmánybírósághoz, alkotmányjogi panaszra azonban visszautasításra került.

Az Alkotmánybíróság kifejtette, az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése alapján a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Önmagában a kifejezés nyerssége, avagy obszcén tartalma nem eredményezi azt, hogy a kijelentés nem tartozik a véleménynyilvánítás szabadságának védelmi körébe. Jelen esetben a használt kifejezés nem a közhatalmi tevékenység kritikája, hanem pusztán az emberi méltóságot sértő személyeskedés volt, ami az Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdése alapján nem biztosíthat büntetlenséget. Tény, hogy az indítványozó megnyilvánulásának oka volt a rendőri intézkedés, kijelentései azonban nem az intézkedések, hanem a rendőrök személyiségére vonatkoztak.

8.4. Amikor a kijelentésnek nincs ténytartalma

Az Alkotmánybíróság a 3322/2019. (XI.26.) számú AB határozatában azt vizsgálta, hogy az inkriminált kijelentéseknek információs tartalommal kell-e bírniuk, avagy sem. Az ügyben megállapított tényállás lényege, hogy egy megyei önkormányzat képviselőjét az indítványozó, a képviselő közösségi oldalán egy kommentben buzinak nevezte.

Az elsőfokú bíróság (Kaposvári Járásbíróság 24.B.87/2018 szám) a kommentelő bűnösségét megállapította és 1 évre próbára bocsátotta. A járásbíróság kifejtette, az indítványozó a véleménynyilvánítás szabadságát gyakorolta, és tény, hogy a magánvádló közszereplő, akinek tūrés kötelezettsége magasabb, ám a véleménynyilvánítás szabadságának gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának a megsértésére. Mivel a kifejezés nem ténytartalmú, az a magánvádló nemi identitására vonatkozik, és a kifejezés a társadalom általánosan

elfogadott normái szerint gyalázkodó jellegű. Ezért a Btk. 227. § (1) bekezdés b) pont szerinti becsületsértés vétségének megállapítására alkalmas.

A másodfokú bíróság (Kaposvári Törvényszék 1.Bf.344/2018/6/I. szám) a próbára bocsátást megrovásra változtatta, kifejtve, hogy a közügyekre vonatkozó vélemények ütköztetése terén semmilyen szereppel nem bír, olyan öncélú lealacsonyító megnyilvánulásnak minősül a cselekmény, amely a becsület csorbítására alkalmas, minek folytán a tényállás alapján okszerű a vádlott bűnösségére vont következtetés és a cselekmény jogi minősítése is törvényes.

Az Alkotmánybíróság kifejtette, amikor a szólásszabadság és valamely közhatalmat gyakorló személy becsülete, jó hírneve közötti kollíziót kell feloldani, vizsgálni kell, hogy az adott közlés a közügyekben való megszólás-e, a közügyek szabad vitatásával áll-e összefüggésben. Ezt követően vizsgálni kell, hogy a közlés tényállításnak, vagy értékítéletnek minősül-e, végül vizsgálni kell azt is, nem lépte-e túl a véleménynyilvánítás határát.

Mivel a véleménynyilvánítás nem nyújt védelmet az olyan öncélú, közügyek vitatásának körén kívül eső magán, vagy családi élettel kapcsolatos közlésekkel szemben, melynek célja pusztán a megalázás, a bántó, sértő kifejezések használata, vagy más jogsérelem okozása, a cselekmény pönalizáltsága alkotmányos lehet.

A személyiségvédelem és a véleménynyilvánítás szabadságának ütközése során nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a véleménynyilvánítás során használt, az érintett becsületét sértő kifejezés önálló információs célja értékkel bír-e. Amennyiben információs érték nincs, a kifejezés a közéleti vitát nem mozditja előre és nem élvez a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos védelmét.

Ha a kifejezés önmagában információs értékkel bír, és mindez a közügyek megvitatásával összefügg, a közlést a szólásszabadság legmagasabb szintű védelme illeti meg. Jelen esetben a közlés információs tartalommal nem bírt, a közügyek megvitatásához nem járult hozzá, az indítvány elutasításának volt helye.

9.

9.1. Közügyben való megszólalás-e, ha az érintett szervezet nem közszereplő

Az Alkotmánybíróság a 3465/2020. (XII.22.) számú AB határozatának meghozatala során vizsgálta, a közéleti vita során a kritikai észrevételek nem

csupán természetesen személyekre, hanem szervezetekre is vonatkozhatnak.

Az elsőfokú bíróság (Szegedi Járásbíróság 15.B.2597/2018/7. számú ítélet) a terhelt rágalalmazás miatt 1 évre próbára bocsátotta, a másodfokú bíróság (Szegedi Törvényszék 3.Bf.870/2019/6. számú ítélet) pedig az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. Megállapította, hogy a magánvádló nem közszereplő, mivel gazdálkodó szervezetként tevékenységet nem a közszereplők vonatkozásában meghatározott kritériumok, azaz a közélet formálásának igénye, illetve a társadalomra, valamint közvéleményre való hatás gyakorlás jellemzi.

A tényállás lényege, hogy a terhelt olyan közösségi oldalt hozott létre, amelyen egy ingatlankezelő és vagyongazdálkodási zrt. a városbeli bérlakásokkal összefüggő tevékenységével kapcsolatban tett közléseket. A terhelt írt arról, hogy a magánvádlóként fellépő zrt felelőtlenül gazdálkodik, a városlakók lakáspolitikája felelőtlen, véleménye szerint a zrt. hűtlen és hanyagkezeléssel vádolható, és felelős életveszély fenntartásáért, cselekvőképtelen és kiskorú személyek veszélyeztetéséért is, egy későbbi bejegyzés költői kérdésként tette fel, hogy „mi ez, ha nem ingatlanpanama”, más bejegyzésben a rendészetet becsmérlő kifejezésekkel illette.

Az Alkotmánybíróság eljárásában megvizsgálta, hogy az inkriminált közlések közügyekben való megszólalásnak minősülnek-e. Ilyen esetekben ugyanis a véleménynyilvánítási szabadságból fakadó alkotmányjogi mércét különös szigorral szükséges érvényre juttatni, az ilyen jellegű szólások erősebb védelmet élveznek, a védelem korlátozása csak a legszűkebb körben nyerhet igazolást. A közéleti vita nemcsak állami és önkormányzati, a közhatalmi intézményrendszer működésének egészét fogja át, hanem felöleli az üzleti élet társadalmi felelősségvállalásának és az üzleti élet világában egyre sokasodó számban jelentkező közéleti kérdéseit, így pl. környezetvédelmi, energiahatékonysági, munka és közlekedésbiztonsági kérdéseket is.

A közszereplői minőség megállapítása mindig egyedi mérlegelés tárgya.

A közéleti vita fogalma nem csupán természetes személy közszereplők magatartását foglalja magába, hanem cégjogi besorolásuktól függetlenül szervezetek működésére is kiterjedhet, ha azoknak közéleti, társadalmi jelentőségük van.

Az ezzel ellentétes értelmezés azt eredményezné, hogy pl. a hatóságok tevékenységének kritikai elemzése nem élvezné a véleménynyilvánítási szabadság magasabb szintű védelmét. Mivel az indítványozó közéleti kérdésben tett közlést, és a közéleti vita nem csupán természetes személy közszereplőkre vonatkozhat, hanem cégeket is érinthet, a jogerős bírói döntés alaptörvény ellenesnek bizonyult.

9.2. Amikor a passzív alany nem közszereplő, de közügyekben éri a kritika

Az Alkotmánybíróság a 3268/2018 (VII.9.) AB határozattal befejezett ügyének alapjául szolgáló büntetőügyben (Nyíregyházi Járásbíróság 18.B.1810/2016/3. számú ítélet, Nyíregyházi Törvényszék 1.Bf.304/2017/3. számú ítélet) megállapított tényállás lényege, hogy önkormányzati választási kampány idején az indítványozó terhelt számos nyíregyházi háztartásba juttatott el olyan nyomtatott kiadványt, melynek felelős szerkesztője volt.

A kiadvány a polgármestert, dr. X.Y dollármesternek nevezte, a vezetéknevben az „s” betűre két függőleges vonalat húzott, illetve (városnév) polip jelöltjeként tüntette fel. A polgármester fényképéről nyilak mutattak a 3 magánvadász irányába a következő szövegekkel.

L Á: a vagyonkezelési fő döntnök: a 2000-es évek eleje Regionális Fejlesztési Holding, jelenleg több nyíregyházi önkormányzati cég vezető testületének tagja, vagy főnöke, számtalan önkormányzati közbeszerzés döntnöke milliárdokról. (városnév)ről származó jövedelme több helyről és szinte elképzelni sem merjük mennyi.

Dr. K E, rokon? ügyvéd: a 2000-es évek eleje regionális fejlesztési holding, többszörösen nyertes pályázó, kórház projekt 30 millió forint, (intézménynév) 8 millió forint. Az önkormányzati közbeszerzések másik döntnöke milliárdokról. Nyíregyházi jövedelme sok helyről és nagyon sok.

B T, jelenlegi kabinetvezető, a fő anyaisten. (városnév) lakói levegőt sem vehetnek B jóváhagyása nélkül. A K által jóváhagyott konzervgyári szerződést több milliárddal gazdagította, szegényítette el az államot. Nyíregyházi jövedelme, szinte elképzelni sem tudjuk mennyi.

Az ügyben L Á, dr. K Károly ügyvéd és B T lépett fel magánvádlóként, sérelmezték, hogy képmásuk engedély nélkül jelent meg a kiadványban, illetve

nevük alatt szereplő kijelentések tárgyi tévedéseket tartalmaznak, a becsületük csorbítására alkalmas, hogy őket polip, azaz maffia részeként tüntette fel a magánvádló. Az eljáró bíróságok megállapították, hogy a magánvádlók nem közszereplők, nincs olyan törési kötelezettségük, mely alapján kötelesek lenyelni, azaz eltűrni munkakörük ellátásával kapcsolatban megfogalmazott negatív kritikát. A polip szó használata objektíve alkalmas a becsület csorbítására, arra utal, hogy a közpénzt nem megfelelően kezelték, elherdálták, jövedelmüket a közpénz rovására jogellenesen szerezték meg.

Az Alkotmánybíróság döntésében hivatkozott a 7/2014. (III.7.) AB határozatra, arra, hogy a közügyek megvitatása körében elhangzó véleménynyilvánítás és a rá vonatkozó védelem fókuszában elsődlegesen nem a szólással érintett személy státusza áll, hanem az, hogy a megszólaló valamely társadalmi, politikai kérdésben fejtette ki a nézeteit.

Az eljárt bíróságok a becsületsértőnek minősített kifejezések alkotmányos védettsége körében kizárólag azzal foglalkoztak, hogy milyen státuszú személyt érintettek a kijelentések. A bírói döntések indoklásukban nem értékelnek más körülményt, ami alapján a közlések a közügyek vitájához tartozásáról, megalapozott döntés volna hozható.

A mérlegelés e hiányossága alapvető jelentőséggel bír, mivel ennek függvényében lehet dönteni, hogy a cselekmény a véleménynyilvánítás fokozott védelmét élvezzi, avagy a magánvádlók személyiségi jogainak védelme élvez prioritást. A közügyekre vonatkozó szólások mindegyike fokozott védelem alá tartozik, és ezáltal bizonyos mértékben korlátozza a szólások által érintettek személyiségi jogait. A bírói jogértelmezés a magánvádlók jogi státusza tekintetében indokolatlan mértékben szűkítette le a közügyek vitájának körét.

Az Alkotmánybíróság megvizsgálta a döntés alapjául szolgáló jogértelmezést, mely szerint a munkakörük ellátásával kapcsolatos negatív kritikát kizárólag a közhatalmat gyakorló, vagy ilyen tisztségre jelölt, illetve a politikai közvéleményt feladatszerűen alakító személyek kötelesek eltűrni. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az ilyen jogértelmezés indokolatlan mértékben szűkíti le a közügyek vitájának alkotmányos védelmét.

Jóllehet a szólásszabadság melletti érvek a politikai közvélemény hivatásszerűen alakító, és közhatalmat közvetlenül gyakorló személyiségvédelmét korlátozzák a legerősebben, fokozott mértékben kell figyelemmel lenni rájuk akkor is, amikor a

társadalmi közéleti ügyekben is politikai viták szempontjából releváns más feladat, különösen köztisztviselés, vagy közmegegyezés ellátásáról van szó.

Az állami, vagy önkormányzati tulajdonban lévő cégek vezetése, illetve a közpénzek felhasználásáról való döntéshozatalban való érdemi részvétel pl. olyan feladatnak minősül, amelynek értékelése, bírálata tipikus esetben a közügyek vitájához tartozhat.

Az Alkotmánybíróság a megismételt eljárásra iránymutatást adott a bíróságnak, a megismételt eljárásban vizsgálni kell, hogy a közlések valamennyi releváns körülmény mérlegelésével a közügyek vitájának körébe sorolandók-e, és így korlátozzák-e az érintettek személyiségvédelmét.

Ennek megállapíthatósága esetén dönteni kell az érintettek fokozott tűrési kötelezettségének mértékéről, mindezek során figyelembe kell venni az érintettek múlt és jelenbeli szerepének, feladásának és személyes közreműködésének a közügyek vitájával meglévő kapcsolatát és azt, hogy a vitatott közlések ésszerűen, e kapcsolat keretein belül maradván fogalmazódtak-e meg.

A közügyek vitája számára relevanciával bíró munkavégzésre vonatkozó negatív vélemény önmagában még nem adhat alapot elmarasztalásra, ha az érintett nem hivatásszerűen közéleti szereplést vállaló, vagy közvetlenül közhatalmat gyakorló személy. Ilyen esetben vizsgálni kell, hogy a bírálat különösen adott személy hangsúlyos kiemelésével, illetve a kritika fokozott, túlzó megfogalmazásával illeszkedik-e az érintett feladatkörének, személyes szerepvállalásának, vagy befolyásának súlyához, és a közügyek vitája által igényel mértéken belül marad-e.

A megismételt eljárásban mindezeket feltárni nem lehetett, mivel a magánvádló tárgyalásról való távolmaradása miatt az eljárás megszüntetésre került.

Összegzés

A véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos tartalmát sikerült beilleszteni a dogmatikába, a vizsgált döntések meghozatala óta nem született olyan újabb AB határozat, ami a fentiekben kifejtett alkotmányos tartalmat módosította, kiegészítette volna. A bírói gyakorlatban azonban mindig felmerülnek olyan esetek, amelyek az Alkotmánybíróság megszólalását teszi szükségessé. Ilyen a 3459/2023. (XI.7.) AB határozat^x, melyben a közügyekben megszólalás során a véleménynyilvánítási szabadság és a tulajdonhoz való jog ütközésének kollíziója

merült fel. Az Alkotmánybíróság döntése szerint a tettlegesség helyett hasonló hatékonyságú lehetett volna olyan véleménynyilvánítás is, amivel elkerülhető a tulajdonjoggal való összeütközés, ezért az indítványt elutasította.

Ebből a példából is következően a véleménynyilvánítás szabadságának alkotmányos tartalma olyan téma, ami a joggyakorlat számára mindig új feladatot fog adni, melyek megválaszolása a perbíróságok, illetve az Alkotmánybíróság feladata.

Irodalomjegyzék

Bán Tamás (1994): A véleménynyilvánítás szabadsága az európai emberi jogi egyezményben. Magyar jog, 41. évf., 7. sz., 407-420.

Barzó Tímea – Halász Csenge (2022): A magánélethez való jog és a véleménynyilvánítás szabadsága ütközéspontjai az online közösségi térben. In Medias Res, 11. évf., 2. sz., 103-114.

Horváth Dóra (2004): Véleménynyilvánítás szabadsága kontra gyűlöletbeszéd. Studia iuvenum iurisperorum, 2004., 2. sz., 41-70.

Kiss Barnabás (2018): A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság megengedett korlátozásának típusai és értékelési szempontjai. Ars boni, 6. évf., 3-4. sz., 138-146.

Kiss László (2010): A véleménynyilvánítás szabadsága - a közszereplő tűrőképessége. Jogi beszélgetések, 5. évf., 1. sz., 98-113.

Kubisch Károly (2020): A véleménynyilvánítás szabadsága a XXI. században. KRE-DIt, 2020. 2. sz.

Kulesza, Joanna: #Jesuischarlie (2015): A véleménynyilvánítás szabadsága a globális média korában. In Medias Res, 4. évf., 1. sz., 62-79.

Mészáros Gábor – Buzás Péter – Kóczyán Sándor: Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéleteiből (2013): Az Egyezmény 5. cikke: szabadsághoz és biztonságához való jog: X. Y. Magyarország elleni ügye; Az Egyezmény 8. cikke: magán- és családi élethez való jog: Csoma Románia elleni ügye; Az Egyezmény 10. cikke: a véleménynyilvánítás szabadsága: Ashby Donald és mások Franciaország elleni ügye; Neij és Sunde Kolmisoppi Svédország elleni ügye; Az

Egyezmény 8. és 14. cikke: magán- és családi élethez való jog, megkülönböztetés tilalma: X. és mások Ausztria elleni ügye. *Fundamentum*, 17. évf., 3. sz., 93-101.

Müller Ágnes (2015): A véleménynyilvánítás szabadsága büntetőjogi határainak alakulása a közszereplők, közérdeklődésre számot tartó ügyek vonatkozásában. *Infokommunikáció és jog*, 12. évf., 62-63. sz., 99-102.

Nagy Krisztina (2017): Véleménynyilvánítás szabadsága, nyilvánosság, tudatos médiahasználat: a médiaműveltség alapjogi összefüggései: a médiaműveltség alapjogi összefüggései. *Fundamentum*, 21. évf., 1-2. sz., 5-17.

Pócza Róbert (2019): A Kúria határozata a köztéri óriásplakát lefestése miatti büntetőjogi felelősségről: alapjogi összeütközés a véleménynyilvánítás szabadsága és a tulajdonhoz való jog között: Kúria Bfv. III. 1 408/2018/10. Jogesetek magyarázata: *JeMa*, 10. évf., 4. sz., 11-15.

1878. évi V. törvénycikk

1978. évi IV. törvény.

4/1993. (II.12.) AB határozat

Az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény

Fővárosi Ítéltábla 3.Bhar.16/2013/5. szám

Handyside versus United Kingdom, Judgement of 7 december 1976, no 5493/72. § 49.

Kaposvári Járásbíróság 24.B.87/2018 szám

Kaposvári Törvényszék 1.Bf.344/2018/6/I. szám

Kaposvári Törvényszék 1.Bf.615/2012/8. számú végzése

Kúria Bfv.I. 1222/2013/4. számú végzése

Legfelsőbb Bíróság Bfv.III. 1413/1993. szám

Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.1060/1993. szám

Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.125/1998. szám

Legfelsőbb Bíróság Bfv.V.327/1998. szám

Lingens versus Austria no.9815/82, 1986. július 8.

Miskolci Törvényszék 2.Bf.323/2014/7. szám

Nyíregyházi Járásbíróság 18.B.1810/2016/3. számú ítélet

Nyíregyházi Törvényszék 1.Bf.304/2017/3. számú ítélet

Siófoki Járásbíróság 4.B.113/2012/14. számú ítélete

Szegedi Járásbíróság 15.B.2597/2018/7. számú ítélet

Szegedi Törvényszék 3.Bf.870/2019/6. számú ítélet

Tammer versus Estonia judgement of 6 february 2001, 41.205/98.

Tiszaújvárosi Járásbíróság 8.B.226/2012/22. szám

ⁱ Pl. 1/2019.(II.13.) AB határozat, mely az indokolás (35) bekezdésében az USA Legfelsőbb Bírósága és az EJEB gyakorlatát tekinti át.

ⁱⁱ Szent István II. Dekrétumának 53. fejezetében a király megrágalmazását hűtlenségnek minősítette, szabályozta a Corpus Iuris Hungarici, az 1795-re készült Codex de lictis eorumque poenis is szabályozta volna, ezen normaszövegek és tartalmuk azonban nem azonosíthatók a modernkori becsület fogalommal.

ⁱⁱⁱ Megsemmisítette a Siklósi Járásbíróság és a Pécsi Törvényszék döntéseit az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdésében elismert véleménynyilvánítási szabadság megsértése miatt.

^{iv} USA Supreme Court New York Times-Sullivan ügy 1964, melynek tartalma megmutatkozik a 36/2014 (VI.24.) AB határozatban is.

^v Siófoki Járásbíróság 4.B.113/2012/14. számú ítélete, Kaposvári Törvényszék 1.Bf.615/2012/8. számú végzése, Kúria Bfv.I. 1222/2013/4. számú végzése.

^{vi} Megsemmisítette a Kúria Bfv.I. 704/2015/9. számú végzését.

^{vii} Amihez csatlakozott Dr. Szívós Mária alkotmánybíró is.

^{viii} A PKKB 22. Bpk.31.158/2015/3. számú, valamint a Fővárosi Bíróság 27.Bpkf.II.11.103/2015/2. számú végzései alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését célozta az indítvány.

^{ix} Az indítványozó a PKKB. 16.B.20.157/2017/17. számú ítéletének, valamint a Fővárosi Törvényszék 20.Bf.669/2018/4. számú végzése alaptörvény-ellenessége megállapítását és megsemmisítését kérte.

^x Ugyanezen kérdést vizsgálta a 3001/2024. (I.12.) és a 3002/2024. (I.12.) AB határozat.